

SUCCULENTA

ISSN 0039-4467 · APRIL 2012
NUMMER 2 · JAARGANG 91

SULCOREBUTIA CALLICHROMA DE VRIES, SPEC. NOV.

Johan de Vries

HS 78, een ontdekking van Heinz Swoboda uit 1983, vanuit de directe omgeving van Quiquijana in Bolivia wordt voorgesteld en beschreven.

Als Swoboda in 1983 met zijn sulcorebutia's onder het veldnummer HS 78 (Afb. 1-3) de toenmalige "sulcowereld" verraste, kon nog niemand bevroeden, welke wegen deze vondst daarna zou bewandelen.

In de voormalige KCO (Kakteencentrale Oberhausen) waren ze voor het eerst te zien en ze zorgden voor een ware sensatie. De planten waren even kleurrijk, ja zelfs nog kleurrijker van habitus dan b.v. *S. rauschii* Frank (Afb.4), of *S. pasopayana* (F. Brandt) Gertel (Afb.5). Deze kleuren varieerden van donkerolijfgroen met vaak een blauwe- tot roodachtige waas. De liefhebbers stortten zich massaal op de planten en zorgden voor een regelrechte "sulcoboem". HS 78 is zo medeverantwoordelijk voor de hoogtijdagen van de

specialistische sulcoverzamelingen, die in die dagen nog rijkelijk aanwezig waren. Na *S. rauschii* werd dit wel de meest verspreide sulcorebutia, ook in niet specialistische verzamelingen.

De oplettende lezer zal intussen wel de verbinding gelegd hebben tussen HS 78 (Voorplaat) en de naam *S. pulchra* (Cardenás) Donald. Maar pas op!

Gertel (1991) maakte deze veronderstelling, die echter voor enkele kritische liefhebbers, zoals o.a. Prof. Dr. Lothar Diers en Günther Fritz, nooit naar tevredenheid verliep. De Vries (2010, 2011 en 2012) publiceerde hierover met gefundeerde argumenten en noemde de connectie HS 78 en de naam *S. pulchra* een «wishful thinking». In de beschrijving van Cardenás voor *Rebutia pulchra* MC

6310, (1970) (later omgecombineerd naar *S. pulchra* door Donald) werd expliciet gesproken over lichtgroene planten, met violette bloemen, die een witte keel hebben. Dit past echter niet voor planten van HS 78, die zoals vermeld een veel kleurrijkere habitus heeft. Als ze al een groen lichaam hebben - wat een uitzondering is - dan is het donkerolijfgroen. Bloemen met een witte keel ken ik niet bij HS 78. Er zijn nog

Kaart HS 78 met rechts onderaan in de hoek Quiquijana

Afb. 1: Groeigebied van HS 78 bij Quiquijina, met het schooltje

Afb. 2: VZ 117, (id. HS 78) *S. callichroma*, een wat langer bedoornde kloon op de groeiplaats

Afb. 3: VZ 120, (id. HS 78) *S. callichroma*, een korter bedoornde kloon op de groeiplaats

Afb. 4: VZ 739 *S. rauschii*, op de groeiplaats bij Zudañez

Afb. 5: VZ 064-6, *S. pasopayana*

Afb. 6: VZ 642-2, *S. pulchra* sensu Cárdenas

altijd tussen de 40-50 verschillende originele klonen in omloop.

Eerder bracht Rausch WR 593, nu bekend als *S. pasopayana*, als *S. pulchra*. Vanwege de afwijkende verschillen in plantvorm en de donkerrode bloemkleur werd dit niet als zodanig erkend. Het was Gertel (1991), die dit misverstand uit de wereld hielp. Daarom is het des te verwonderlijker, dat dezelfde auteur daarna de verbinding legt tussen HS 78 en *S. pulchra*. Deze planten zijn als plant nog kleurrijker dan de WR 593, *S. pasopayana*.

De groeiplaats van HS 78 ligt in het dept. Chuquisaca, prov. Zudañez, in de directe omgeving van Quiquijana, langs de pijplijn van Zurima naar Presto. Hoogte 2700 - 2900 m (zie kaart). In de nieuwbeschrijving van *S. pulchra* wordt door Cardenás als vindplaats aangegeven: tussen Presto en de Rio Grande. Dat ligt veel noordelijker. Nu wil het toeval, dat wij in 2007, op zoek naar onbekende gebieden, ons ver noordelijk van Presto bevonden. Uit dit gebied is als eerste de eerder aangehaalde

S. pasopayana bekend, uit de directe omgeving van Presto. Noordoostelijk van Pasopaya, in de richting van de Rio Grande hebben wij een populatie *Sulcorebutia*'s ontdekt, die in alle eigenschappen voldoet aan de beschrijving van Cardenás' *S. pulchra*, nl. VZ 642 (Afb. 6). Daar er van MC 6310, *S. pulchra*, geen levend materiaal meer beschikbaar is en het herbariummateriaal ook niet meer aanwezig is, zijn er ondertussen uit deze populatie een epitype (LPB) en een isoepitype (WU) gedeponerd. (2012) De slechte foto in de nieuwbeschrijving van *S. pulchra* fungeert dan volgens de Int. Code voor Nomenclatuur als lectotype. Daar deze zwartwitfoto niet tot een identificatie kan leiden, zijn bovengenoemde epitypen gedeponerd.

Het probleem *S. pulchra*, sensu Cardenás is nu dus eindelijk na zo'n 40 jaar opgelost, waardoor nu de weg open ligt om HS 78, de fantastisch gekleurde *Sulcorebutia*'s, eindelijk na bijna 30 jaar te beschrijven en aldus van een naam te voorzien.

Latijnse diagnose:

***Sulcorebutia callichroma* De Vries, spec. nov.**

Corpus modice ad valde proliferans, aequè latum ac altum (30 mm), vertice paulo depresso; epidermis mire pulchriter colorata, caerulescens rimis rubris inter tubercula. Germina non cito radices proprias producunt, ut radix lata, ramosa et napiformiter crassata gignatur. Interdum in margine germina parva enascuntur qui radicem propriam producunt. **Costae** 13 spiraliter divisae in menta trapezoidea (6 mm longa at 5 mm late) **areoleis** productis super menta positis; areolae longiores quam latae sunt (5 mm x 0,5 mm) aliqua lana spodoleuca instructae.

Spinae marginales: 12, griseae ad subbrunneae, basi brunnea crassata, pectinate adacentes; ad 3 mm longae sunt structura superficiali asperrima; spinae novae in basi vitreae pallide flavescentes sunt, mox brunnescentes. Centrales desunt.

Gemmae acutae iam enascentes ex areolis infimis corporis demissi, plerumque paene e corpore centrali, in plantis veterioribus interdum paulo superius, sed numquam super umerum plantae pervirides sunt.

Flores: ad 35 mm longi et 35 mm lati, breve infundibuliformes et non odorantes.

Pericarpellum chlorophanum, globosum (3 x 3 mm), squamis aliquo atrioribus et

spathulatis mucrone clare acuto instructum.

Receptaculum: violaceum, breve infundibuliforme, squamis percapparinis, acute desinentibus et longioribus quam latis (supremis 8 x 5 mm) instructum est.

Folia perianthii: violacea (Biesalski 10,5 E), ad 5 mm lata in acumine mucronata sunt.

Filamenta subviolacea.

Pistillum chloroticum 15 mm longum est; Antherae sufflavae.

Stigmata 5 chlorotica.

Fructus: rotundus (5 mm), atro-violaceus, fusce desiccans, integre permanet.

Semen: 1 mm longum et 0,9 mm latum, aquilum ad obsolete nigrum.

Habitat: Bolivia. Dept. Chuquisaca, Prov. Zudanez in vicinitate immediata Quiquijana in altitudine 2700- 2900 m.

HS 78 (Heinz Swoboda) collecta anno 1983.

Holotypus in LPB; Isotypus WU.

Etymologia: haec species nominata est e coloribus pulchris corporis: latine callichroma significat : colore pulchra.

Recedit a *S. caracarensi* (Cardenas) Donald (data *S. caracarensis* inter parentheses et ambobus in cultura mensa) germinatione opulenti (nulla ad exigua), epidermi caerulescenti rimis rubris (omnino prasina). Spinae asperrimae sunt, breves ad 3 mm et pectinate adiacentes, griseae ad subbrunneae (paulo asperae, longiores ad 5 mm et aliquo distantes, paene albae, vitreae).

Beschrijving

Sulcorebutia callichroma De Vries, spec. nov.

Planten matig tot sterk spruitend, even breed als hoog (3 cm, zonder spruiten), met iets ingezonken schedel.

Spruiten vormen niet snel een eigen wortel, waardoor een brede dikke vertakte peenwortel ontstaat. Soms ontstaan aan de rand jonge spruitjes, die wel een eigen wortel maken.

Epidermis opvallend fraai van kleur, blauwachtig, met rode groeven tussen de tuberkels.

Ribbenaantal 13, spiraalvormig opgedeeld in trapeziumvormige kinnen (6 mm lang en 5 mm breed), met langgerekte arealen, die boven op de kinnen staan.

Areolen langer dan breed, (5 mm x 0,5 mm), met iets grauwwitte wol.

Randdoorns 12, kamvormig, pectinaat aanliggend, grijs tot lichtbruin met een verdikte basis, die bruin van kleur is.

Nieuwgroei van de doorns glazig bleekgeelachtig aan de basis, spoedig verkleurend naar bruin.

Lengte van de randdoorns tot 3 mm met een zeer ruwe oppervlaktestructuur.

Middendoorns ontbreken.

Knoppen ontstaan laag aan de plant, nagenoeg meestal alleen op de hoofdplant, op de onderste areolen, soms bij oudere planten iets hoger, echter nooit boven de schouder van de plant.

Ze zijn spits en donkergroen van kleur, vanaf het verschijnen.

De bloemen zijn tot 35 mm lang en 35 mm breed, kort trechtervormig en niet geurend.

Pericarpel geelgroen, rond (3 x 3 mm) en bezet met iets donkerdere spatelvormige schubjes met een duidelijke spitse punt.

Receptaculum violet, kort trechtervormig. Receptaculumschubben donker bruingroen, spits toelopen en langer dan breed (bovenste 8 x 5 mm).

Perianthbladeren violet 10,5 E, naar Biesalski (1957), tot 5 mm breed met aan het

uiteinde een punt.

Helmdraden licht violet, stijl geelgroen, 15 mm lang. Hemhokjes lichtgeel. Stempellobben-geelgroen, aantal 5.

Vruchten rond (5 mm), donker roodachtigviolet, drogen bruin op en blijven intact.

Zaden 1 mm lang en 0,9 mm breed, donkerbruin tot matzwart.

Groeiplaats Bolivia, Dept. Chuquisaca, Prov. Zudanez, in de directe omgeving van Quiquijana. Hoogte 2700 - 2900 m.

Veldnummer HS 78 (Heinz Swoboda) verzameld 1983.

Holotype LPB; Isotype WU. (vermeerdering van origineel verzameld materiaal HS 78) (Afb.7).

Etymologie: de soort heeft zijn naam gekregen vanwege zijn fraaie lichaamskleuren; *callichroma* betekent mooi gekleurd (Afb.7- 10).

S. callichroma onderscheidt zich van *S. pulchra* (Cardenás) Donald, (waarde voor *S. pulchra* tussen haakjes en voor beide in cultuur gemeten) door sterk spruiten (niet tot weinig), epidermis blauwachtig, met rode groeven (geheel lichtgroen).

Bedooring zeer ruw, kort, tot 3 mm en pectinaat aanliggend, grijs tot lichtbruin (iets ruw, langer, tot 5 mm. "undulate", golvend, opgericht en weer terugbuigend, vrijwel glazig geelwit).

Helmdraden licht violet van kleur (donker violet).

Bloemen violet tot donker violet (helder violet, met vaak een wit centrum).

Notities

In sommige oude verzamelingen komt men nog steeds de naam *S. pulchra* tegen, bij planten met het veldnummer WR 593, *S. pasopayana*. Het zal dus voor *S. callichroma* ook nog wel even duren, voor de naam *S. pulchra* voor HS 78 en de vele andere veldnummers, die identieke planten vertegenwoordigen, van hun oude incorrecte naam verlost zijn.

Door Slaba en Šorma (2007) is een *S. pulchra* var. *longispina* beschreven in het Tsjechische blad *Kaktusy*. Dit betreft HS 78a (Afb. 11), een naburige populatie van HS 78, *S. callichroma*. Voortbordurend op de onjuiste naamgeving van *S. pulchra* voor HS 78 door Gertel, is aldus het verkeerde taxon

gekozen. De juiste naam, door de beschrijving van HS 78 als *S. callichroma*, wordt nu:

Sulcorebutia callichroma De Vries var. *longispina* (Slaba et Šorma) De Vries comb. nov.

Basionym: *Sulcorebutia pulchra* (Cardenás) Donald var. *longispina* Slaba et Šorma - *Kaktusy* XXXXIII (1): 13, 2007.

Tegelijkertijd werd door Slaba en Šorma in dezelfde publicatie [2007] nog een nieuwe variëteit beschreven, die evenals de var. *longispina* op het verkeerde taxon gebaseerd is. Het betreft *S. pulchra* var. *albiareolata*. Ladislav Horáček (2008) uit op blz. 250 reeds een gereede twijfel voor het gekozen taxon. Slaba en Šorma twijfelden tussen *S. frankiana* Rausch en *S. pulchra* Cardenás. Ze kiezen uiteindelijk voor *S. pulchra*, op een niet al te gefundeerde stellingname. Het lijkt meer op kop of munt.

Deze planten komen zo'n 30 km westelijk van de vindplaats van HS 78, *S. callichroma*, voor, aan de andere kant van de Rio Chico, langs de weg van Sucre, via Romeral naar Poroma. Noordelijk Sucre, langs deze weg, vindt men eerst nog *S. canigueralii* (Cardenás) Buining et Donald (Afb. 12). In de stenige hellingen verderop kan men dan planten vinden die mogelijk nog tot *S. frankiana* Rausch (Afb. 13) behoren. Met wat geluk kan men Alamos nog zien liggen,

Afb. 7: HS 78, *S. callichroma*, holotypekloon

Afb. 8: HS 78 bloemdoorsnede

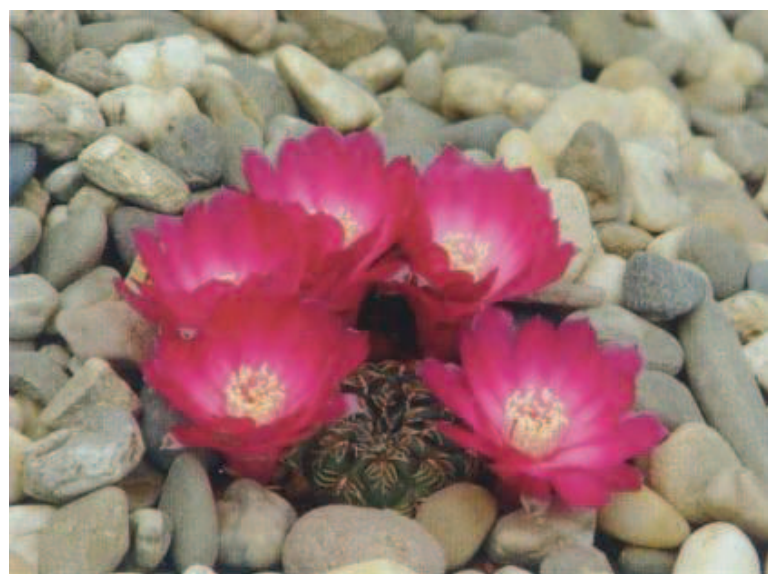
Afb. 9: HS 78 zaadbessen

Afb. 10: HS 78 zaden

Afb. 11: HS 078a, *S. callichroma* var. *longispina*

Afb. 12: VZ 346-3, *S. canigueralii* van Sucre-Romeral

bekend van *S. frankiana* (Afb. 14-15).

Vervolgens komt men voorbij een soort kleine pas in een ander gebied, waar bovenvermelde var. *albiareolata* voorkomt. Ze groeien meestal in gras en daar waar het vlak is. Gertel (2010), blz. 193, vermeldt ook, evenals Horáček, dat het moeilijk is om de planten van een naam te voorzien. Ze worden dan gemakshalve bij HS 78, ondergebracht. De var. *albiareolata* wordt helemaal niet meer genoemd.

Ik ken deze planten reeds vanaf 2002. Ze hebben zich ontwikkeld tot *sulcorebutia*'s met een eigen gezicht, die niets van doen hebben met *S. pulchra* (Cardenás) Donald en ook niets met HS 78, *S. callichroma*. Ze zijn ook direct te herkennen, naast *S. frankiana* en HS 78, *S. callichroma*. Ze ontwikkelen zich tot grote vlakke solitaire planten. Ze verdienen aldus een eigen naam, waar de naam *albiareolata*, gegeven door Slaba en Šorma uitstekend bij past, gezien de lange, vaak witte areolen (Afb. 16-17).

Sulcorebutia albiareolata (Slaba en Šorma)
De Vries comb.et status nov.

Basionym: *Sulcorebutia pulchra* (Cardenás)
Donald var. *albiareolata* Slaba en Šorma -
Kaktusy XXXXIII (1): 14, 2007

Halda, Heřtus en Horáček beschrijven nog een *S. pulchra* subsp. *lenkae*. Lange tijd was niet duidelijk, waar deze planten vandaan kwamen. Ladislav Horáček (2008) vermeldt dan op blz. 131 de vindplaats: Duraznillo, die oostelijk van Presto ligt en bekend is geworden van *S. patriciae* Bates et al. Ook deze subsp. *lenkae* kennen we reeds sinds 2004. Het betreft LH 887, identiek aan VZ 457 (Afb. 18). Ze hebben niets met *S. pulchra* (Cardenás) Donald van doen en ook niets met HS 78, *S. callichroma*.

Het blijken vormen van *S. pasopayana* (F. Brandt) Gertel te zijn, die ruischoots in de omgeving van Presto voorkomen.

Sulcorebutia pasopayana (F. Brandt)
Gertel - Kakt. and. Sukk. 42(7): 176, 1991.
Synonym: *Sulcorebutia pulchra* (Cardenás)
Donald subsp. *lenkae* Halda et al - Acta
Mus. Richn., Sect. Nat. 10(2): 156, 2003
synon. nov.

Tenslotte zijn er nog de *sulcorebutia*'s uit het gebied Quiroga, (Afb. 19-21) ten noorden van de Rio Grande, niet ver van Aiquile. Gertel (2010) zegt hierover: "Ze doen denken aan sulco's zoals HS 78". Direct hierna wordt vermeld, dat sommige planten krachtige middendoorns ontwikkelen en dat is nu geheel in tegenspraak met de beschrijving van Cardenás. Planten met middendoorns kunnen nooit HS 78, *S. callichroma* of *S. pulchra* genoemd worden. Uiteindelijk noemt hij ze dan toch maar *S. pulchra*!

Ook deze planten kennen wij reeds sinds 2004. Aanvankelijk hebben deze planten in het jeugd stadium inderdaad geen middendoorns. Later kan men 2 groepen onderscheiden en zijn voor het overgrote deel reeds prominente middendoorns aanwezig.

Vanwege dit jeugd stadium heeft Klaus Beckert (2011) zich reeds prematuur uitgelaten over een mogelijke verwantschap met *S. caracarensis* (Afb. 22). Ook dit is niet juist, daar de planten later middendoorns vormen en Cardenás ook *S. caracarensis* beschreven heeft zonder middendoorns. De afbeeldingen (blz 86) tonen dan ook zeer jonge planten.

Hunt waarschuwt in een voetnoot in een artikel van Taylor (2008), dat vanwege jeugd vormen bij *sulcorebutia*'s op deze manier door liefhebbers meerdere soorten beschreven zouden kunnen worden.

Op deze manier wordt zonder een studie van tenminste meerdere jaren vroegtijdig een verkeerde conclusie getrokken en wordt de tolerantie m.b.t. de naamgeving in verhouding tot een typepopulatie wel heel gemakkelijk naar persoonlijke smaak aangepast of opgerekt.

Afb. 13: VZ 309-5, van Romeral-Poroma, mogelijk nog tot *S. frankiana* behorend

Afb. 14: R 290, *S. frankiana* van Alamos, uit de typepopulatie

Afb. 15: VZ 316-5, *S. frankiana* van Alamos

Afb. 16: VZ 349-1, *S. albiareolata*

Afb. 17: VZ 350-1, *S. albiareolata*

Afb. 18: VZ 457-4, *S. pasopayana*, identiek aan LH 887 van oostelijke Presto

Afb. 19: VZ 392-2, *S. spec. Quiroga*, foto uit 2006, nog zonder middendoorns

Afb. 20: VZ 391-3 *S. spec. Quiroga*, foto uit 2006, reeds met beginnende middendoorns

Afb. 21: VZ 392-7, *S. spec. Quiroga*, foto uit 2008 met reeds sterk ontwikkelde middendoorns

Afb. 22: MC 6309, *S. caracarensis*, herkomst Diers

Afstammingslijnen, zoals het wel of niet hebben van middendoorns, wat echter uiterst belangrijk is, wordt dan gemakkelijk genegeerd of aangepast aan de persoonlijke smaak. Zulke populaties kunnen nooit verwant zijn. Hetzelfde geldt voor meerdere eigenschappen van het plantenlichaam, ingebracht door de diverse afstammingslijnen.

Mijn dank gaat uit naar de heren Konrad Meissner voor het maken van de zadenfoto, Sjef Theunissen voor het opstellen van de Latijnse diagnose en Roy Mottram voor zijn expertise bij het samenstellen van de nomenclatuur.

Literatuur

- Beckert, K. (2011). Ein paar Gedanken... - *Echinopsean* 8(2): 81-87
- Biesalski, E. (1957). Pflanzenfarben-Atlas mit Farbzeichen nach DIN 6164.- Musterschmidt, Göttingen [u. a.].
- Cardenás, M. (1970). New Bolivian Cacti Part XII- *Cact. Succ. J. America* 42(1): 30-38.
- Gertel, W. (1991). Neues zu *Sulcorebutia pulchra* - *KuaS* 42(7): 174-176.
- Gertel, W. & Latin, W. (2010). *Sulcorebutien-Kleinode aus Bolivien - Sonderausgabe Deutsche Kakteen-Gesellschaft e. V.*: 191, (afb. op 202).
- Horáček, L.(2008). *Sulcorebutia* 2008.

eigen uitgave, Kmsko.

Slaba, R. & Šorma, V. (2007). *Sulcorebutia pulchra* (Cardenás) Donald und ihre neue Varietäten -Kaktusy XXXXIII (1): 10- 15.

Taylor, N.P. (2008). *Sulcorebutia*: Fools step in where angels fear to tread, *Cact. Syst. Init.* (24): 38-40.

Vries, J. de, (2010). De standplaat-sen van *Sulcorebutia caracarensis* en *Sulcorebutia inflexiseta* en mogelijk ook nog die van *Sulcorebutia pulchra* na bijna 40 jaar weer teruggevonden ! - *Succulenta* 89(2): 56-67

Vries, J. de, (2011). Die Fundorte von *Sulcorebutia caracarensis* (Card.) Donald, *Sulcorebutia inflexiseta* (Card.)

Donald und wahrscheinlich auch von *Sulcorebutia pulchra* (Card.) Donald nach 40 Jahren wiedergefunden ! *Echinopseen* 8(1); 1-17

Vries, J. de, (2012). Clarification of the correct application of the names *Sulcorebutia caracarensis* (Cardenás) Donald and *S. inflexiseta* (Cardenás) Donald, and a re-evaluation of *S. pulchra* (Cardenás) Donald - *Cactusworld*, B.C.& S. S. 30(1) in print.

Bot.Gardens "Altiplano"

Expertise: *Sulcorebutia*.

Prinsenweg 5,

3237 LN Vierpolders.

E-mail: vriezom.sulcoreb@planet.nl

SUMMARY

A new *Sulcorebutia* species from Bolivia is described by Johan de Vries.

This time an old and already well known species, discovered in 1983 by Heinz Swoboda with the fieldnumber HS 78. The plants representing this finding have been wrongly named *S. pulchra* for a long time.

The newly described species differs from *S. caracarensis* in producing a lot of offsets, having a dark green to a bluish epidermis with reddish grooves between the tubercles. Spination short, up to 3 mm. smooth and pectinate shaped. Flowers violet to dark violet. Filaments bright violet. A very attractive newly named species.

Dit artikel werd in **Succulenta** 91:2 (2012) (bldz. 60 -69) gepubliceerd.

Overgenomen met de toelating van de schrijver en de uitgever.
